

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره: تاریخ:	اظهارنامه دانشجو	 دانشگاه روستای
<p>اینجانب صدیقه روستایی کارشناسی ارشد دانشکده هنر دانشگاه شاهد، گواهی می‌نمایم که پایان نامه تدوین شده حاضر با عنوان نقش تاپوگرافی در اعلان های مذهبی ایران با مضمون ولایت حضرت علی (ع) از 1380 تا 1390 ه. ش با راهنمایی استاد محترم جناب آقای دکتر سید نظام الدین امامی فر. توسط شخص اینجانب انجام و صحت و اصالت مطالب تدوین شده در آن، مورد تایید است همچنین اعلام می‌دارم در صورت بهره‌گیری از منابع مختلف شامل گزارش های تحقیقاتی، کتاب، مقالات تخصصی و غیره به منبع مورد استفاده به طور دقیق ارجاع داده شده است. به علاوه گواهی می‌دهم، مطالب مندرج در پایان نامه حاضر تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب و یا سایر افراد در هیچ کجا ارایه نشده و در تدوین متن پایان نامه حاضر، چارچوب (فرمت) مصوب تدوین گزارش های پژوهشی تحصیلات تکمیلی دانشگاه شاهد به طور کامل رعایت شده است. همچنین کلیه حقوق ناشی از گزارش پایان نامه حاضر را به دانشگاه شاهد واگذار می‌نمایم.</p> <p>نام و نام خانوادگی دانشجو: صدیقه روستایی امضای دانشجو: تاریخ:</p>		

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

ارتباط تصویری

عنوان پایان نامه

نقش تایپوگرافی در اعلان های مذهبی ایران با مضمون ولایت حضرت علی (ع) از 1380 تا 1390 ه.ش

عنوان پروژه عملی

طراحی اعلان با بهره گیری از مضامین نهج البلاغه

استاد راهنما

جناب آقای دکتر سید نظام الدین امامی فر

استاد مشاور

جناب آقای عبدالرضا چارثی

نام دانشجو

صدیقه روستایی

دی 1391

تقدیم به ساحت مقدس امیرالمومنین حضرت علی علیه السلام

که خداوند آن را به جهانیان عطا فرمود.

دانشکده هنر دانشگاه شاهرود

این چکیده به منظور چاپ در نشریات دانشگاه تهیه شده است

عنوان پایان نامه: نقش تایپوگرافی در اعلان‌های مذهبی ایران با مضمون ولایت حضرت علی (ع)

استاد راهنما: جناب آقای دکتر سید نظام‌الدین امامی فر

استاد مشاور: جناب آقای عبدالرضا چارئی

نام دانشجوی: صدیقه روستایی

شماره دانشجویی: 897497001

رشته: ارتباط تصویری

چکیده:

در این پژوهش، به بررسی اجمالی طراحی حروف (طراحی حروف) در اعلان‌های ولایت از سال 1380 تا 1390 پرداخته شده است. بر همین مبنا می‌توان به خصوصیات خاص اعلان‌های مذهبی توجه کرد و بر اساس آن به بازنمایی روابط نوشتار و تصویر و شناساندن اهمیت به‌کارگیری نوشتار در اعلان‌های با مضمون ولایت پرداخت. در این پژوهش از روش توصیفی تحلیلی استفاده شده و گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای بوده است. همچنین با روش تجزیه و تحلیل کیفی، اطلاعات لازم به وسیله ابزارهایی چون، رایانه، دوربین دیجیتال و اسکنر مورد بررسی قرار گرفته است. در بررسی‌های صورت گرفته این نتیجه حاصل شد؛ که در اعلان‌های مذهبی با مضمون ولایت، طراحی حروف به تنهایی و در برخی موارد، همراه تصویر وظیفه‌ی انتقال پیام را بر عهده دارد و در اعلان‌هایی که تنها از طراحی حروف استفاده شده است، جایگزینی نقش تصویر بر عهده طراحی حروف (طراحی حروف) می‌باشد و استفاده از آن در اعلان‌های مذهبی، به دلیل محدودیتهایی است که طراح در استفاده از عناصر بصری دارد و مفهوم را به سختی می‌توان بیان کرد. این موضوع در مورد ولایت مشکل‌تر است.

واژگان کلیدی: طراحی حروف، اعلان‌های مذهبی، ولایت، ولایت حضرت علی (ع)

تاریخ:

نظر استاد راهنما: برای چاپ در نشریات مربوط به دانشگاه مناسب است.

امضاء:

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ا.....	چکیده.....
ب.....	فهرست مطالب.....
خ.....	پیشگفتار.....
1.....	مقدمه.....
3.....	کلیات تحقیق.....
فصل اول:	
طراحی حروف (طراحی حروف)	
9.....	تاریخچه خط.....
14.....	1-1 تعریف طراحی حروف
15.....	1-2 پیشینه طراحی حروف.....
17.....	1-2-1 طراحی حروف در ایران.....
18.....	1-3 اهداف طراحی حروف.....
20.....	1-4 فنون طراحی حروف.....
20.....	1-4-1 شگردهای حساسیت بخشیدن به حروف.....
32.....	1-5 اصول طراحی حروف.....

- 35.....1-6 سبک‌های طراحی حروف.....
- 36.....1-6-1 هنر جدید (1890-1914).....
- 36.....1-6-2 کارکردگرایی اطلاعاتی، خبری (1910).....
- 37.....1-6-3 آینده‌گرایی (1910 - 1920).....
- 38.....1-6-4 دادا (1915).....
- 38.....1-6-5 ساخت‌گرایی (1920).....
- 39.....1-6-6 بیان‌گری (1910 - 1925).....
- 39.....1-6-7 هنر تزئینی (1925).....
- 40.....1-6-8 شکل نوشتاری شخصی، فردی (1925).....
- 40.....1-6-9 حروف‌نگاری بنیادگرا، عنصرگرا (1925).....
- 41.....1-6-10 حروف‌نگاری سنتی (1935).....
- 41.....1-6-11 سبک حروف‌نگاری بین‌المللی (1945).....
- 42.....1-6-12 حروف‌نگاری تصویری (1955).....
- 42.....1-6-13 حروف‌نگاری کارکردی (1960).....
- 43.....1-6-14 فلوکسوس (1965).....
- 43.....1-6-15 حروف‌نگاری تجربی (1965).....

- 43.....1-6-16 هنر همگانی و وهم‌زا (1965)
- 44.....1-6-17 حروف‌نگاری پانک (1975)
- 44.....1-6-18 کارکردگرایی جدید (1980)
- 44.....1-6-19 موج جدید (1980)
- 45.....1-6-20 حروف‌نگاری جامع (1985)
- 46.....1-6-21 حروف‌نگاری چند سبکی (1990)
- 46.....1-7 کاربردهای طراحی حروف
- 46.....1-7-1 نشانه نوشتاری
- 47.....1-7-2 عنوان (سرلوح) نشریات
- 47.....1-7-3 صفحه‌آرایی
- 48.....1-7-4 طراحی قلم (فونت)
- 48.....1-7-5 اعلان
- 50.....1-7-6 تصویرسازی با خط
- 50.....1-7-7 خط نقاشی
- 51.....1-7-8 بسته بندی
- 51.....1-7-9 جلد کتاب

52.....	10-7-1 تبلیغات.....
52.....	8-1 عناصر طراحی در طراحی حروف.....
53.....	9-1 ارتباط‌های بصری.....
53.....	10-1 پیام بصری.....
56.....	11-1 درک مخاطب.....
57.....	12-1 طراحی گرافیک.....

فصل دوم:

اعلان با مضمون ولایت

61.....	1-2 ولایت.....
62.....	2-2 غدیر.....
64.....	3-2 فضایل امیرالمومنین امام علی علیه السلام.....
66.....	4-2 اعلان‌های مذهبی.....
67.....	5-2 انواع اعلان‌های ولایت.....
67.....	1-5-2 تقسیمات اعلان با مضمون ولایت از نظر کلیت بصری.....
67.....	1-1-5-2 اعلان‌های با مضمون ولایت که در آن‌ها تصویر غالب است.....
70.....	2-1-5-2 اعلان‌های با مضمون ولایت که در آن‌ها نوشته بر تصویر غالب است.....

- 71.....3-1-5-2 اعلان‌های با مضمون ولایت که در آن‌ها تصویر و نوشتار به یک میزان موثرند.....71
- 73.....4-1-5-2 اعلان‌های با مضمون ولایت که فقط از نوشتار استفاده شده است.....73
- 77.....2-5-2 تقسیمات اعلان‌های ولایت از نظر شیوه بیانی.....77
- 77.....1-2-5-2 اعلان فتوگرافیک.....77
- 79.....2-2-5-2 تصویرسازی در اعلان با استفاده از حروف.....79
- 81.....3-2-5-2 اعلان حروف‌نگاری (تایپوگرافی).....81
- 84.....6-2 شیوه‌های بیان در طراحی گرافیک.....84
- 84.....1-6-2 انواع شیوه‌های بیان مفاهیم در طراحی گرافیک.....84
- 85.....1-1-6-2 استفاده از حروف در طراحی گرافیک (تایپوگرافی).....85
- 88.....2-1-6-2 استفاده از عکس.....88
- 90.....3-1-6-2 استفاده از تصویرسازی.....90
- 92.....4-1-6-2 استفاده از رنگ.....92
- 92.....5-1-6-2 استفاده از کلیپ‌آرت (کلیپوگرافی).....92
- 95.....6-1-6-2 استفاده ترکیبی.....95

فصل سوم:

تجزیه و تحلیل اعلان‌های ولایت از سال 1380 تا 1390

98..... 3-1 تجزیه و تحلیل اعلان‌های ولایت.....

167..... 4-4 جدول.....

169..... نتیجه گیری.....

173..... فهرست آیات و روایات.....

175..... فهرست تصاویر.....

182..... فهرست اعلام.....

184..... منابع و مآخذ.....

188..... شرح پروژه عملی.....

190..... تصاویر پروژه عملی.....

چکیده لاتین

پیشگفتار

در کشور ما به گرافیک مذهبی آن چنان که انتظار می‌رود، پرداخته نمی‌شود. طراحی این آثار را بیشتر طراحان غیرحرفه‌ای انجام می‌دهند و از تصاویر حاضر و آماده‌ای که هیچ‌گونه فکری در پشت آن نیست، استفاده می‌کنند و سبب بروز کارهای تکراری می‌شود. با توجه به اعیاد و مناسبت‌های مذهبی که روزهای زیادی را به خود اختصاص می‌دهند، حجم زیادی از طراحی‌های مذهبی در کشور ما انجام می‌شوند. پس با این تفاسیر باید به این بخش توجه ویژه‌ای داشت. از آنجا که خوشنویسی به جای تصویرنگاری در فرهنگ ما و هنر اسلامی دیده می‌شود و هنرمندان مسلمان از قدیم ترجیح می‌دادند که با خط به طراحی بپردازند. چون به نوعی تجسم بخشی به کلام الهی، و از جایگاه والایی برخوردار است و بسیاری از مفاهیم را بیان می‌کند.

اعلان‌های مذهبی با قشر خاصی از مخاطبین در ارتباط است. در این زمینه باید بتواند هم مخاطب عام را جذب کند و هم در جایگاه تخصصی، ارتباطی با اهل فن برقرار کند و به گونه‌ای حرفه‌ای حرفی برای گفتن داشته باشد.

این تحقیق سعی بر آن دارد اعلان‌های ولایت را که جلوه‌ای از هنر مذهبی جامعه امروزین است، بررسی کند. علت انتخاب موضوع ولایت و بررسی این اعلان‌ها به خاطر مهجور بودن آن- هاست. در این راستا، اعلان‌های گذشته مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته تا در این زمینه بتوان آثاری را خلق کرد که نشات گرفته از باور مذهبی جامعه باشد.

این تحقیق به دلیل کمبود منابع در زمینه اعلان‌های مذهبی به خصوص و به خصوص اعلان‌های ولایت، و نیز کمبود تصویر در سال‌های قبل از 1388، با موانعی مواجه شدم. به همین خاطر بیشتر از تصاویر سال‌های 90، که متعلق به نخستین جشنواره هنرهای معاصر

اسلامی از طواف تا ولایت است، استفاده شده است. با بررسی بر روی منابع تصویری همراه با مطالعه کتاب‌ها و با مشورت با بعضی از طراحان این اعلان‌ها، به اطلاعاتی هر چند ناچیز دست پیدا کردم.

در اینجا لازم می‌بینم از استاد راهنما در بخش نظری و پروژه عملی این تحقیق، جناب آقای دکترسیدنظام‌الدین امامی‌فر، که با راهنمایی‌های دلسوزانه و ارزشمندشان، مسیر تحقیق جهت خود را پیدا کرد، قدردانی کنم. از استاد مشاور، جناب آقای عبدالرضا چارئی نیز، که مرا در این راه یاری کردند کمال تشکر را دارم. در ضمن از اساتید محترم، جناب آقای دکترخشیار قاضی-زاده و جناب آقای دکتر پرویز اقبالی نیز تشکر می‌کنم. در پایان از مادر عزیزم که همیشه دعای خیرش بدرقه‌ی راهم بوده، همسر مهربان و صبورم که دلگرمی من بودند، برادر و خواهران عزیزم که گاه بیگانه با سوالاتم مزاحمشان شدم، و دوست عزیز و خوبم خانم شیما قائمی که در مدت این دوره خیلی زحمتشان دادم و کلیه کسانی که به نحوی در به نتیجه رساندن آن سهیم بودند، سپاسگزارم.

امیدوارم این تحقیق گامی در جهت ارتقاء آثار مذهبی و توجه توأم با شناخت در طراحی آثار هنری باشد.

مقدمه

طراحی حروف (تایپوگرافی) اثری گرافیکی است که نوشتار عنصر اصلی آن را تشکیل می‌دهد و در واقع کیفیت ترکیب اثر به وسیله‌ی نوشتار و حروف ایجاد می‌شود. طراحی حروف هنر رها شدن از قوانین سنتی و قدیمی خوشنویسی و طراحی است که الفبای هنر از جمله، تناسب داشتن نوشتار در اعلان و یکی بودن با محتوا و گویا بودن را رعایت کند و در حقیقت برداشت هنرمند از موضوع مورد تبلیغ است. و هدف آن، سرعت بخشیدن به ارسال هر چه سریع‌تر پیام و برقراری ارتباط به صورت زبان تصویری نسبت به نوشتار عادی است. هنرمندان ایرانی در اعلان‌های نوشتاری از حروف تایپی، خوشنویسی و طراحی حروف استفاده می‌کنند و به گونه‌ای آن را به کار می‌برند که موضوع اعلان را دقیق و سریع به مخاطب برساند.

در اعلان‌های مذهبی با مضمون ولایت، به سختی می‌توان مفهوم را به شکل تصویری نمایان کرد. در مورد مفاهیمی که استفاده از تصویر ارزش واقعه را پایین می‌آورد، هنرمندان مسلمان ترجیح می‌دهند که با فضای انتزاعی که بهترین آن استفاده از نوشتار است، به طراحی بپردازند، که خط در هنرهای اسلامی از جایگاه والایی برخوردار است.

اعلان‌های مذهبی تنها حامل پیام یا یک اتفاق صرف نمی‌باشند، بلکه حامل پیام و آگاه-سازی از یک واقعه، هدایت و روشن‌سازی یک تفکر، در جهت هدفمند کردن آن پیام در راستای سلامتی روح و روان جامعه می‌باشند.

این تحقیق دارای سه فصل می‌باشد که در فصل اول، مختصری در مورد تاریخچه خط و تعریف طراحی حروف، بحث شده است و در ادامه، اهداف طراحی حروف، فنون، اصول، سبک‌ها و کاربردهای تایپوگرافی، مورد بررسی قرار گرفته است. پیام بصری و درک مخاطب، که بخش پنهان یک کار گرافیکی است، به آن نیز پرداخته شده است.

در فصل دوم، ولایت، واقعه‌ی غدیر و فضائل مولای متقیان آورده شده است. در ادامه اعلان-های مذهبی بیان شده و اعلان با مضمون ولایت از نظر کلیت بصری و تکنیک بیانی تقسیم-بندی شده‌اند. از نظر کلیت بصری اعلان‌ها به چهار دسته تقسیم می‌شوند که شامل: 1- اعلان-های با مضمون ولایت که در آن‌ها تصویر غالب است. 2- اعلان‌های با مضمون ولایت که در آن‌ها نوشته بر تصویر غالب است. 3- اعلان‌های با مضمون ولایت که در آن‌ها تصویر و نوشتار به یک میزان موثرند. 4- اعلان‌های با مضمون ولایت که فقط از نوشتار استفاده شده است. از نظر تکنیک بیانی اعلان‌ها نیز، به سه دسته تقسیم می‌شوند: اعلان‌های فتوگرافیک، تصویرسازی، و طراحی حروف (تایپوگرافی).

فصل سوم، اعلان‌های ولایت از سال 1380 تا 1390 از منظر طراحی حروف، مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. نتایج حاصل از این تحقیق در قسمت نتیجه‌گیری آورده می‌شود.

کلیات تحقیق

الف) نوع تحقیق: کاربردی

ب) تعریف مساله:

طراحی حروف اثری گرافیکی است که حروف، ساختار اصلی آن را تشکیل می دهد و از فونت های موجود با دخل و تصرفاتی که در آنها برای کشف ویژگی های بصری حروف انجام می شود استفاده می کند، در واقع کم و کیف ترکیب بندی اثر به اعتبار نوشتار و حروف شکل می گیرد. هدف طراحی حروف، سرعت بخشیدن به ارسال هر چه سریع تر پیام و برقراری ارتباط به صورت زبان بصری نسبت به نوشتار عادی می باشد.

انتقال پیام از طریق اعلان وابسته به هر دو عنصر تصویر و خط می باشد و می توان گفت مکمل یکدیگرند. اما در اعلان های مذهبی بیشتر به خط پرداخته شده و از تصویر به خاطر محدودیت هایی که در این حیطة وجود دارد پرهیز شده است. از آنجا که وظیفه ی اعلان، انتقال سریع پیام است شاید بتوان گفت که تصویر در این زمینه موثر باشد. مساله مورد توجه در این تحقیق بررسی آثار به نمایش درآمده در زمینه ولایت است.

ج) سوال های تحقیق:

1- آیا در اعلان های مذهبی ایران بامضمون ولایت، وظیفه انتقال پیام را طراحی حروف بر عهده دارد؟

2- در اعلان های مذهبی با مضمون ولایت، نقش طراحی حروف، علاوه بر انتقال پیام، کدام است؟

د) پیشینه و ضرورت انجام تحقیق:

1- دشتبان، زهرا، بررسی کاربرد نوشته در اعلان های به نمایش درآمده در دومین دوسالانه جهان اسلام، پایان نامه کارشناسی ارشد ارتباط تصویری، استاد راهنما: محسن مرایی، دانشکده هنر دانشگاه شاهد، تهران، 1389.

چکیده‌ی کار وی به شرح زیر است:

«در این پژوهش به بررسی اجمالی خط در اعلان های دومین دوسالانه ی پوستر جهان اسلام پرداخته شد، هدف از این تحقیق بازنمایی روابط نوشتار و تصویر و شناساندن اهمیت بکارگیری نوشتار در اعلان می باشد به گونه ای

که امکان طبقه بندی معین و روشنی حاصل شده، زمینه مساعدتری برای بکارگیری مناسب این گونه امکانات فراهم گردد.»

2- قربانعلی، محمد، بررسی قابلیت های کاربردی خطوط اسلامی در گرافیک معاصر ایران با تاکید بر خط نسخ، ثلث و نستعلیق، پایان نامه کارشناسی ارشد ارتباط تصویری، استاد راهنما: خشایار قاضی زاده، دانشکده هنر دانشگاه شاهد، تهران، 1388.

به موضوع خط در زمینه ی گرافیک پرداخته است. چکیده ی کار وی به شرح زیر است:

«خط یکی از عناصر مهم و تاثیرگذار در طراحی گرافیک جهان و ایران بوده و می باشد که آثار به وجود آمده بوسیله خطوط نوشتاری می تواند معرف خطوط مذکور در جامعه و دنیای تبلیغات امروز جهان باشد. طراحان بزرگی وجود داشته و دارند که با بهره گیری از عنصر خط توانسته اند آثاری بدیع و زیبا خلق نمایند.»

3- مرادی سنجانی، احسان، ریشه های هنر خوشنویسی در نوشته نگاری (طراحی حروف) و نشانه نوشته فارسی، کارشناسی ارشد ارتباط تصویری، استاد راهنما: عبدالرضا چارئی، دانشکده هنر دانشگاه شاهد، تهران، 1388.

به موضوع نمود های بصری خطوط اسلامی و ایرانی پرداخته است. چکیده ی کار وی به شرح زیر است:

«این پایان نامه با عنوان ریشه های هنر خوشنویسی در نوشته نگاری و نشانه نوشته فارسی، سعی در شناخت کامل ریشه های این هنر و کاربرد ذوقی و بصری، قوانین و شیوه های نگارش آن و دستیابی به نکاتی که بتوان از آنها در جهت نوشته نگاری و نشانه نوشته فارسی بهره برد، داشته است. به همین منظور پس از معرفی کوتاهی از تاریخ خط و خطوط اسلامی و ایرانی به نمودهای بصری آن خطوط پرداخته شده که نمودهای بصری خود شامل دو کاربرد سنتی و نوین می باشد که در قسمت کاربرد نوین آن به نوشته نگاری و نشانه نوشته که قسمت اصلی این پایان نامه می باشد اختصاص یافته است که در نهایت هنرمندان و طراحان گرافیک به شناخت ریشه های این هنر غنی می توانند از ویژگی ها و قابلیت های آن در خلق آثار خود بهره جویند بویژه در آثاری که محتوای فرهنگی و مذهبی داشته باشد».

ه) ضرورت انجام تحقیق:

تحقیق حاضر با برخورداری از امکان بررسی طراحی حروف که به ارتقای دانش خوانندگان از نظر میزان تاثیر طراحی حروف در اعلان هایی با مضمون ولایت کمک می کند، ضروری به نظر می رسد.

و) فرضیه‌ها :

1- به نظر می‌رسد در اعلان‌های مذهبی که شامل اعلان‌های تصویری، اعلان‌های نوشتاری و اعلان‌های ترکیبی است، طراحی حروف وظیفه انتقال پیام را بر عهده دارد.

2- به نظر می‌رسد در اعلان‌های مذهبی با مضمون ولایت، نقش طراحی حروف علاوه بر انتقال پیام، جایگزینی نقش تصویر می‌باشد.

ز) هدفها (اصلی - فرعی):

هدف‌های اصلی:

1- نشان دادن نقش طراحی حروف در طراحی اعلان‌های مذهبی با مضمون ولایت.

2- شناسایی نقش تصویر با طراحی حروف در طراحی اعلان‌هایی با مضمون ولایت.

هدف‌های فرعی:

- تهیه کردن فهرست اعلان‌هایی با مضمون ولایت.

ح) نتایج اصلی تحقیق حاضر، چه کاربردهایی خواهد داشت؟

گردآوری اعلان‌هایی با مضمون ولایت، که مورد استفاده‌ی جدی‌تر طراحان گرافیک، نقاشان و تصویرگران علاقه‌مند به موضوعات مذهبی قرار گیرد.

ط) ویژگی جدید بودن و نوآوری طرح چیست؟ با توجه به اینکه اعلان‌های مذهبی با مضمون ولایت تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته‌اند، طرح جدید محسوب می‌شود. نحوه‌ی

بکارگیری طراحی حروف در اعلان های مذهبی و میزان نقش آنها در انتقال پیام های مذهبی دغدغه اصلی این تحقیق است.

ی) روش انجام تحقیق و روش گردآوری اطلاعات و ابزار آن:

روش انجام تحقیق: توصیفی - تحلیلی.

روش گردآوری اطلاعات: کتابخانه ای.

ابزار تحقیق: کامپیوتر، دوربین عکاسی، اسکنر

ک) معرفی جامعه آماری، روش نمونه گیری و تعداد نمونه:

جامعه آماری: 50 اعلان با مضمون ولایت که برگرفته از طراحی حروف است.

روش نمونه گیری: انتخابی.

تعداد نمونه: 20 نمونه.

ل) روش تجزیه و تحلیل اطلاعات: کیفی.